

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee aramus teemal „Ajakohastatud analüüs, milles käsitletakse ühtsest Euroopast loobumise maksumust” (omaalgatuslik aramus)

(2012/C 351/08)

Raportöör: **Georgios DASSIS**

Kaasraportöör: **Luca JAHIER**

14. juulil 2011 otsustas Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee vastavalt kodukorra artikli 29 lõikele 2 koostada omaalgatusliku arvamuse järgmises küsimuses:

„Ajakohastatud analüüs, milles käsitletakse ühtsest Euroopast loobumise maksumust”

(omaalgatuslik aramus).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav allkomitee „Ühtsest Euroopast loobumise maksumus” võttis arvamuse vastu 19. juunil 2012.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 483. istungjärgul 18.–19. septembril 2012. aastal (18. septembri istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 154, vastu hääletas 5, erapooletuks jäi 7.

1. Komitee arvamuse põhisisu

1.1 Pea veerand sajandit pärast 1988. aasta Cecchini raporti avaldamist tundub küsimuse „milline oleks ühtsest Euroopast loobumise maksumus?” esilekerkimine asjakohane ja huvitav võimalus arutleda selle üle, mil viisil minna edasi Euroopa ülesehitamisega. Cecchini raportis vaadeldi teemat üksnes ühtse turu seisukohast, praegu aga on vaja minna palju kaugemale ja vaadata mõtteid selle üle, milline oleks Euroopa majandusliku ja poliitilise liidu katkemise hind. Juba praegu on nimetatud kulud väga kõrged ja kui midagi ette ei võeta, suurenevad need veelgi.

1.2 Probleem on väga terav, kuna liikmesriigid, kes on ühelt poolt finantsturgude ja teiselt poolt uute institutsiooniliste eeskirjade surve all, on sunnitud tegema veelgi suuremaid pingutusi oma võlgade vähendamiseks. Mil viisil oleks võimalik minna edasi majanduskasvu ohverdamata, nagu nõuavad muuseas ka finantsturud? Et hoida ära lumepalliefekti ja mitte tõugata Euroopa rahvastikku vaesusesse ja viletsusse, tuleks osa kulusid ELi tasandil jagada ning arendada julgemat ELi poliitikat. See võimaldaks liidul tekitada positiivse mõjuringi majanduskasvuks, kujundada endale tugev majanduslik, tööstuslik ja tehnoloogiline identiteet praegusel üleilmastumise ajastul ning kaitsta sotsiaalset mudelit, mis on suures osas muutnud Euroopa selliseks, nagu see tänapäeval on.

1.3 Küsimuse tõstatamine ühtsest Euroopast loobumise hinna kohta on käesolevas arvamuses esitatud kujul kindlasti meetoodiliselt ja tehniliselt kohati puudulik, kuid selle põhieesmärk on esitada kindlad loogilised argumendid praegusest kriisist väljumiseks ja tõelise majandusliku ja poliitilise liidu saavutamiseks Euroopas. Põhimõtteliselt oleks vaja teha tohutuid pingutusi, et veenda avalikkust leidma probleemidele

lahendusi viisil, mis seab subsidiaarsuse asemel rõhu rohkemale ja paremale Euroopale, olgugi et teatavad poliitilised jõud süüdistavad kõikides probleemides ELi.

1.4 Selles suhtes sisaldab strateegia „Euroopa 2020” ülimalt huvitavaid aspekte. Strateegia eesmärki edendada tõelist ühtlustamist eriti ühise poliitika ja ühiste sihtide teel ning suuremat kooskõlastamist liikmesriikide vahel kõikidel tasanditel ja valdkondades, kus Euroopa mõõde on olematu või kaootiline, tuleb pidada kiiduväärseks. Ent võiksime küsida, kas strateegia on ikka oma eesmärgi kõrgusel, milleks on sellise majandusliku ja poliitilise liidu saavutamine, mis on suuteline tugevdama Euroopa positsiooni globaliseerunud maailmas, ja kas strateegiat ootab praeguseid sündmusi vaadates ees parem saatus kui Lissaboni tegevuskava.

1.5 Tundub, et oleks vaja minna kaugemale ja käsitleda seda küsimust euroala 17 liikmesriigi, aga ka 27-liikmelise ELi juhtide poolaasta-arutelude raames ning teha meie juhtidele ja avalikkusele selgeks, et liikmesriikide, Euroopa ja muu maailma vahelised suhted vajavad pöördelist revolutsiooni. Hind, mida me juba praegu maksame ühtsest Euroopast loobumise eest ja mis ilmselt ei kao ka tulevikus kusagile, on ideaalne argument selles suunas liikumiseks. Ühtse Euroopaga kaasnenud majanduslikke, poliitilisi ja strateegilisi hüvesid näiteks tuues peame veenma euroskeptikuid ja kutsuma avalikkuse tunnistajaks, et Euroopa ei ole mitte probleem, vaid lahendus.

1.6 Selline käsitlus võimaldab vähendada ja optimeerida kulusid ja mitmekesistada võimalusi, et leida sobiv ja kõigile kasulik viis praeguste probleemide lahendamiseks ja kriisist väljumiseks.

1.7 Kõiki aspekte arvesse võttes tuleb analüüsida ühtsest Euroopast loobumise maksumust palju laiaulatuslikumalt, kui on pakutud välja Euroopa Komisjoni tellitud uuringus „Uuring Euroopa Liiduga mitteintegreerumise maksumuse kohta: Euroopa ühtse turu kasutamata potentsiaal”. Meil ei ole tarvis järjekordset uuringut (mis on iseenesest tõenäoliselt kvaliteetne) riulile tolmu koguma, et mõni valgustatud spetsialist saaks selle sealt ehk vahel harva välja võtta.

1.8 Seepärast palub komitee Euroopa Komisjonil koostada esialgu võimalikult täpne prognoos käesolevas arvamuses käsitletud ühtsest Euroopast loobumise kogumaksumuse ja selle tagajärgede kohta tööhõivele ja majanduskasvule. Teiseks teeb komitee ettepaneku lisada strateegiasse „Euroopa 2020” kulude vähendamise arvulised eesmärgid ning selge tegevuskava koos kohustusega selle edenemist süsteemselt hinnata.

2. Üldmärksused

2.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee on käsitlenud ühtsest Euroopast loobumise maksumust eri vaatenurkadest juba mitmes viimastel aastatel koostatud arvamuses⁽¹⁾. 2010. aasta lõpus algatasid ühtsest Euroopast loobumise teemalise arutelu Euroopa Parlament ja Euroopa Komisjon. Viimane tellis lisaks sihipärase uuringu⁽²⁾, et jätkata Cecchini raportiga alustatud tööd⁽³⁾.

2.2 Komisjoni ja parlamendi meetodivalik ja eesmärgipüstitus lähtuvad peamiselt ühtse turu akti II ettevalmistamisest, olgugi et oma teatistes on nad rõhutanud vajadust keskenduda just sellele teemale ja kasutada selle lähenemisviisiga kaasnevaid teaduslikke tõendusmaterjale⁽⁴⁾. Tuletagem meelde, et Cecchini raporti üsnagi keerukad mudelarvutused näitasid toona 4,5 % kuni 7 % suurust võitu ühenduse SKPs (12 liikmesriigi kohta) ning hinnanguliselt 2–5 miljoni uue töökoha loomist ühisel alal.

(1) Vt näiteks komitee 21. oktoobri 2010. aasta arvamus teemal „Ühenduse meetodi uuendamine (suunised)” või 16. juuni 2011. aasta arvamus teemal „Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele, Regioonide Komiteele ja riikide parlamentidele „ELi eelarve läbivaatamine””.

(2) 15. detsembril 2010 otsustas Euroopa Parlament tellida põhjaliku aruande ühtsest Euroopast loobumise maksumuse kohta. Pärast avaliku hanke korraldamist sõlmis Euroopa Komisjon lepingu uuringu koostamiseks konsortsiumiga, mille vastutav liige on London School of Economics. Aruanne peaks toetama ühtse turu akti II (Single Market Act II) ette valmistavaid arutelusid.

(3) Tuletagem meelde, et raporti eesmärk oli väljendada arvuliselt tollaste liikmesriikide vahel ühendusesseste kaubandustõkete kaotamise majanduslikku mõju. Uues uuringus tuleks kasutada sama meetodikat, kuid asetada see praegusesse konteksti.

(4) Nagu rõhutatakse Euroopa Parlamendi haldusalasse kuuluva liidu sisepoliitika peadirektoraadi 21. veebruari 2011. aasta meetodilises märkuses, peegeldavad kulused/hüvesid õigustavad motiivid tahet võtta eri mõistete või põhimõtete suhtes (usaldusväärne finantsjuhtimine, tõhusus või säästvus) otsuseid vastu teaduslike tõendite alusel, et tagada poliitika läbipaistvus ja vastutustundlikkus kodanike suhtes (tekstis kaldkirjas).

Arvutused põhinesid siiski meetodikal ja põhihüpoteesidel, mida võiks kritiseerida ja kahtluse alla seada. Olgugi et nimetatud prognoosid andsid alust edukale teabevahetustööle, ei ole neid meie teada kunagi mingi viisil läbi vaadatud, mis võimaldaks anda järeldust nende õigsusele⁽⁵⁾.

2.3 Komiteel on hea meel, et see teema on jälle päevakorda võetud, kuigi on hämmastav, et seda tehti ligi veerand sajandit pärast Cecchini raporti avaldamist. Siiski näib otsus kasutada taas sama meetodit ja väljendada arvuliselt siseturu kaubandustõkete kaotamise majanduslikku mõju, pehmelt öeldes piirav, et mitte öelda kohatu. Seda vähemalt kahel teineteisega seotud põhjusel.

2.4 Esimene põhjus on oht takerduda puht tehnilisse (et mitte öelda tehnokraatlikku) arutellu ühtsest Euroopast loobumise maksumuse üle, samas kui sotsiaalteadustes on asjade tehnilisus sageli näiline, olgu kasutatavad vahendid kui tahes keerulised.

2.5 Teine ja veelgi põhimõttelisem põhjus on see, et praegu on ajad täiesti teised. 1988. aastal keskenduti aruteludes peamiselt ühisturu ehk ümbernimetatuna „ühtse turu” olukorrale. Selles mõttes oli Cecchini raport väga kasulik, kuna selles toodi esile ja arvatati välja kõik tõkked ja viivitused asjaomases valdkonnas. See õigustas taastamiskava koostamist ja positiivse dünaamika tekitamist, mis päädis ennekõike Delorsi kavaga ja 1992. aasta eesmärgi püstitamisega.

2.6 2012. aastal ei ole probleemi tuum enam ühtne turg. Mainimisväärne pole ainuüksi see, et ühtne turg on veerandsaja aastaga tugevalt edasi arenenud, vaid ennekõike on märkimisväärselt arenenud üldine kontekst, mida iseloomustab võrreldes 1980ndate aastate lõpuga viis põhiaspekti: 1) praeguseks on maailm tähtsava majandusega riikide, nagu Brasiilia, India ja eelkõige Hiina, esilekerkimisega väga tugevalt globaliseerunud, samas kui 1980ndatel aastatel olid Euroopa konkurendid arenenud riigid; 2) Euroopa koosneb 27 liikmesriigist, kelle arengutase, majandusstruktuurid ja sotsiaalsüsteemid on heterogeensemad kui 1980ndatel aastatel; 3) ELi ülesehitamine on selgelt edasi liikunud ning loodud on sellised põhiinstitutsioonid nagu euro ja EKP; 4) suurim majanduskriis alates 1930ndatest aastatest, mis laastab Euroopat üha edasi, olles muutunud nüüdseks riigivõla kriisiks; 5) lõpuks Euroopa riikide karjuv vajadus kõrvaldada lähiaastatel oma võlad.

(5) Välja arvatud 20 aastat hiljem tundmatu autori koostatud analüüsidokument, mis asub aadressil www.oboulo.com. Selles on märgitud, et tulemused ei ole olnud ootuspärased, kuid et prognoosid olid üldiselt rahuldavad (vt *The Cecchini Report – 20 years later*, 16.1.2009).

2.7 Loetletud arvesse võttes tehakse ettepanek asetada ühtselt Euroopast loobumise maksumuse arutelu rõhk täielikult mujale. Euroopa praegune probleem ei ole mitte niivõrd ühtse turu (millest saavad lisaks eurooplastele endile kasu ka konkurendid) ülesehitamise venimine, kuivõrd tugeva majandusliku, tööstusliku ja tehnoloogilise identiteedi saavutamine multipolaarses globaliseerunud maailmas, mida iseloomustab järjest suurem konkurents eriti tärkava majandusega riikide poolt enneolematu süsteemse kriisi olukorras.

2.8 Seega tuleb aruteludes keskenduda ELi integratsiooniprotsessi seiskumisest tulenevale ühtselt Euroopast loobumise maksumusele tervikuna. See maksumus on palju suurem kui on mis tahes järelejäänud ühendusesiseste kaubandustõkete maksumus. Komitee mõistab, et selle teema laialdane ja poliitiline käsitlemine on keerukas, kuid arvab, et see on ainuvõimalik viis lahenduste leidmiseks praeguses olukorras ⁽⁶⁾.

3. Euroopa ja selle saavutused

3.1 60 aastat tagasi sai eurooplaste rahu elamise soov teoks esimese Euroopa ühenduse, ESTÜ asutamisega. Püüdlemine integratsiooni poole oli aeglane, kuid järjepidev kuni 1992. aastani. 27 liikmesriigini laienemine viimase 20 aastaga tähistab vaieldamatult edu, kuid see on jäänud ka ainsaks tegelikult saavutatud eduks. Ununenud on aga liidu süvendamine, millest hakati rääkima juba 1980ndate aastate alguses. Ühisraha, siseturg, ühtekuuluvuspoliitika ja ühine põllumajanduspoliitika on kahtlemata olulised saavutused, kuid need on jäänud täielikult lõpule viimata ja kindlasti ei piisa neist tõelise liidu rajamiseks.

3.2 Kui arutelu teema on kindlaks määratud, tõstatub küsimus, kuidas pidada arutelu ennast. Mida me peame täpselt silmas maksumusest rääkides? Mida mõtleme ühtselt Euroopast loobumise all? Milles seisneb loobumine? Kõike võib ju käsitleda Euroopa või mitte-Euroopana. Objektiivselt keeruline on valida välja avaliku sektori vahendid/poliitika või avalikud hüved, määratleda nende mõju ning tõhusaima kasutamise tasand (Euroopa/riigi/kohalik), otsustada kulude/hüvede väljendamise viis või siis ajavahemik, mille jooksul tuleks neid analüüsida (see keerukate ülesannete loetelu ei ole kaugeltki täielik). Kõike eelnevat arvesse võttes võib öelda, et põhjalikus meetodikas

⁽⁶⁾ Komisjon ja parlament jagavad arvamust, et teema on oluline. Euroopa Parlamendi teatises tunnistatakse ühise poliitika välismõõtme kulukust ning järeldatakse, et tellitav uuring võib osutada väga keeruliseks ja selle tulemused liiga ebakindlaks, mille põhjus on sõltumine rahvusvaheliste institutsioonide otsustest ja mitmepoolse valitsemise puudulikkusest (lk 15, vt eelmine viide). Mis puutub siseprobleemidesse, tehakse teatises ettepanek käsitleda neid strateegia „Euroopa 2020“ vaatepunktist ning loetletakse 12 valdkonda, kus liidu tasandi poliitika võib tuua kasu (lk 15–17, vt eelmine viide).

kokku leppimine ja rohkema kui ainult üldpõhimõtetes konsensus saavutamine ei ole kerge ülesanne. Euroopa Parlamendi teatis meetodiliste aspektide kohta toob selles suhtes väärtuslikku selgust ja tõestab ideaalselt teema äärmist keerukust.

3.3 Olgu lähenemisviis milline tahes, ei võimalda ka kõige laiemad määratlused lisada arutellu ühte osa tähtsaimatest avalikest hüvedest (nagu rahu või kodanike vaba liikumine), mis on saavutatud ELi pisut rohkem kui poolesaja aasta pikkuse integreerimisprotsessi teel.

3.4 Soovimata arvutada välja nende hüvede maksumust Euroopa kodanike heaolu suurendavate teguritena või kirjutada ümber ajalugu (mis oleks juhtunud siis, kui Euroopa integreerumine ei oleks praegusel kujul toimunud?), tasub praegu, kui ühtselt Euroopast loobumise maksumuse üle arutlemine on üha rohkem moes, meelde tuletada, et meie maailmajao ajalugu ei ole alati olnud selline, nagu see on olnud alates 1945. aastast tänaseni. Rahu, heaolu, põhiõigused (nagu määratletud ELi põhiõiguste hartas) ⁽⁷⁾, isikute ja kaupade vaba liikumine, võimalus kasutada välisriiki minnes sama raha, hinnastabiilsus ja muud igapäevased hüved on paljude inimeste (eelkõige noorema põlvkonna) jaoks elu iseenesestmõistetav osa ning näiteks piirikontroll Prantsusmaa-Saksamaa vahel tunduks tüütu kentsakusena ja sõja võimalikkus Euroopa riikide vahel halva naljana. Seega on keeruline, ehk isegi võimatu kindlalt öelda, milline oleks Euroopa praegu, kui Euroopa oleks jäänud puhtalt rahvusriikide tasandile. Samas võime siiski õigustatult väita, et ELi integratsiooniprotsess on vähemalt lihtsustanud nimetatud avalike hüvede tekkimist ning muutnud need kõigi jaoks iseenesestmõistetavaks ja loomulikuks.

3.5 Kas see tähendab, et need hüved kestavad igavesti? See pole sugugi kindel. Kodusõda tundus 1980ndate aastate Jugoslaavias sama absurdne ja võimatu, kuid ometi ei takistanud see veriste sõdade puhkemist pärast riigi lõhenemist. Ka muud aastakümnete vältel saavutatud hüved võivad kaduda: piirikontrolli taastamisest või euroala lagunemise võimalusest on hakatud rääkima üsna julgelt, ja seda ei ole teinud üksnes poliitikavaatlejad või euroskeptilised ja/või populistlikud parteid, vaid järjest enam ka tavalised poliitilised rühmitused.

3.6 Jättes puutumata kõige äärmuslikumad stsenaariumid, ei pääse me lõpuks küsimusest, milline oleks ühtselt Euroopast loobumise maksumus juhul, kui osa keskseid institutsioone, näiteks ühisraha, osaliselt või täielikult kaoks. Hiljutises UBSi

⁽⁷⁾ Põhiõiguste harta sisaldab Euroopa Liidu kodanikele antud põhiõigusi, samuti majanduslikke ja sotsiaalseid õigusi, millele on osutatud Euroopa Nõukogu sotsiaalharta ja ühenduse harta töötajate sotsiaalsete põhiõiguste kohta.

panga⁽⁸⁾ uuringus, millel on küll meetodite osas mitmed puudusi, prognoositakse eurost loobumise korral ainuüksi esimese aasta kuludeks 40–50 % SKPst nõrgemate riikide puhul. Isegi tugevama riigi (nagu näiteks Saksamaa) väljumine tähendaks sellele riigile ainuüksi esimesel aastal kulusid 20–25 % SKPst, mis teeb 6 000 kuni 8 000 eurot elaniku kohta. Kõige selle juures on veel arvestamata destabiliseerivad tagajärjed poliitikale, nn valuutasõjad uute vääringute vahel ja võidu devalveerimine, proteksionistliku poliitika esilekerkimine riikide tasandil ning katastroofilised tagajärjed majandusosalejate ootustele. Sellest tulenevalt võib Euroopa langeda mitmeteks aastateks sügavasse stagnatsiooni. Mitte keegi ei ole võimeline ennustama nende sündmuste tagajärge, kuid ilmselt on oodata olulisi geopoliitilisi pingutusi uute liitude loomiseks, mis ohustavad Euroopa kui ühise poliitilise ja majandusliku liidu tasakaalu.

4. Euroopa Liit ei toimi ilma tõelise majandusliiduta

4.1 Vastupidiselt demagoogilistele ideedele, mida teatavad poliitilised rühmitused paljudes ELi riikides propageerivad, eriti alates kriisi puhkemisest (2008–2009) ja selle eri väljunditest, ei ole praegused majandusraskused seotud „Brüsseli eurokraatide“ ülepingutamisega, vaid ELi integreerimisprotsessi täieliku peatamisega. Kuulutatud eesmärki viia ellu raha- ja majandusliit ei ole tegelikkuses kunagi saavutatud. Liikmesriikide ja ELi institutsioonide häbiväärne huvipuudus ja selle tulemusel tõelise majandusliku integreerumise ning legitiimsete ja demokraatlike otsuste tegemiseks liikmesriikides (osa on saanud ohtralt meedia tähelepanu) hädavajalike protsesside pidev edasilükkamine on viinud järjestikuste turgude usalduse kaotuseni, mis toimub enneolematult vägivaldse ja ebasümmeetrilise välissurve tingimustes. Olukord on liidu kõikide liikmesriikide jaoks konkurentsi, majanduskasvu, tööhõive, sotsiaalse ühtekuuluvuse ja isegi Euroopa tasandi demokraatliku legitiimsuse seisukohast üha koormavam.

4.2 Rahaliidu loomine ilma tõelise majandusliiduta on näidanud igati oma piiratust ning toonud lõppkokkuvõttes kaasa pigem erimeelsusi kui ühtlustumist. Praegu ei ole Euroopal enam aega oodata, et asjad laheneksid kauges tulevikus iseenesest. Seisame valiku ees, kas reageerida kiiresti ja luua tõeline majandusliit, kaasa arvatud tõhus mehhanism, mis võimaldaks sel toime tulla asümmeetriliste šokkidega, või kanda ühtsest Euroopast loobumise kulusid, mis võivad olla plahvatuslikud.

4.3 Praegused probleemid olemuslikult ebatäieliku ühisraha euroga on üks näide olukorrast. Euroala ja isegi enamiku n-ö ohustatud Euroopa riikide riigivõlgade suhtelised tasemed kokku on madalamad kui muudel arenenud riikidel, nagu Ameerika Ühendriikidel, Ühendkuningriigil või Jaapanil. Kuid samal ajal

kui dollarit, naelsterlingit või jeeni peetakse tõeliste küpsete majandusjõudude vääringuteks, vaevab eurot kindla kuuluvuseta vääringu maine⁽⁹⁾ ning Euroopa Kesk pangale usaldatud piiravad volitused ja tõelise ELi tasandi majandusliku juhtimise puudumine. Just nimetatud põhjustel on ülioluline saavutada ka faktiliselt Euroopa majandusliit, mida iseloomustavad selged – eeskätt jõustatavad – eeskirjad ja vastutus kõikidel tasanditel. Kuid seda ei ole võimalik saavutada põhjalike poliitiliste reformideta, mis annaksid sellisele liidule vajaliku legitiimsuse.

4.4 Raske on hinnata, milline on praeguse languse peamise põhjuse – turgude usaldamatuse – kogumaksumus. Igal juhul võib ühtsest Euroopast loobumuse maksumuse riigieelarvetele, näiteks osadele riikidele praegu kehtestatud riskipreemiate tõttu, hinnata 0,4–1,5 %le SKPst 2012. aastal (ehk 9–36 miljardit eurot) ning 2013. ja 2014. aastal 1,8–2,4 % SKPst (ehk 42–56 miljardit eurot) kogu Euroopa peale kokku, kusjuures liikmesriigiti on olukord mõistagi väga erinev⁽¹⁰⁾.

4.5 Ennekõike tugevamal eelarve- ja maksualasel integreerumisel põhinev täielik majandusliit, mis on allutatud rangetele kontrollile ja rangetele tingimustele, oleks suutnud nimetatud riskipreemias ära hoida, kuna kasutusele oleks võetud ELi tasandi ressurside ühise kasutamise mehhanismid (nagu eurovõlakirjad vms), selle asemel, et loota kiireloomulistele improviiseeritud ning ikka ja aina ebaõnnestuvatele ajutistele hädaabi-meetmetele, kui olukord on muutunud väljakannatamatuks. Euroopal ja selle liikmesriikidel peab olema julgust mitte tegutseda reageerivalt, vaid võtta vastu tegevuskava ja institutsioonilised reformid, mis oleksid asjakohased, et leida praegusele kriisile selline terviklik vastus, millega visandataks ka tegelikult usutav tulevikukava.

4.6 Hiljuti tehti selles suunas mõned sammud, mis ei ole aga probleemide lahendamiseks kahjuks piisavad.

5. Euroopa Liidu oodatavad hüved

5.1 Brüsseli 9. detsembri 2011. aasta tippkohtumisel võetud viimased kohustused, mis on kooskõlas Maastrichti stabiilsuspakti finantsdistipliiniga, hõlmavad liikmesriikide võlgade olulist vähendamist, milleks kehtestati edaspidiseks automaatsed karistused nn kuldreegli rikkumise tuvastamise korral. Seega on riigid edaspidi sunnitud lisaks finantsturgude survele ka uute piiravate eeskirjade tõttu suurendama oma jõupingutusi võla vähendamiseks.

⁽⁹⁾ Henry Kissingeri 1970. aastatel kuuldavasti öeldud kuulus lause „Kelle poole pöörduda, kui ma tahan rääkida Euroopaga?“, on kahjuks veel praegugi aktuaalne.

⁽¹⁰⁾ Vause N., von Peter G. (2011), „Euro Area Sovereign Crisis Drives Global Markets“, BIS Quarterly Review, detsember 2011, http://www.bis.org/publ/qtrpdf/r_qt1112a.pdf#page=4.

⁽⁸⁾ UBS Investment Research, *Euro Break-up the consequences*, www.ubs.com/economics, september 2011.

5.2 Mitmete Euroopa riikide poliitikute ees seisab riigivõla tõttu probleem, mille lahendamise on ilmvõimatu. Kuidas tulla toime mitteusaldavate turgude vastandlike nõuetega, nagu riigivõla tohutu vähendamine ja peaaegu samaaegselt majanduskasvu taastamine? Üks võimalus selle lahenduseta tehte lahendamiseks oleks asjatu dubleerimise kõrvaldamine liikmesriikide vahel, mastaabisäästu realiseerimine ning samal ajal tulevase ELi tasandi eelarvekava põhipunktide visandamine. Nii toimides oleks võimalik muuhulgas vältida või vähemalt pidurdada „igäüks iseenda eest” põhimõttel ellu viidava kokkuhoiupoliitika halba mõju, et mitte kahjustada kodanikele osutatavate avalike teenuste kvaliteeti ning lahendada samaaegselt 27 erisugusest ja sageli kooskõlastamata poliitikat tuleneva raiskamise probleemi samades valdkondades. Mõistagi on seda ideed võimatu viia ellu liidu eelarvega, mis piirdub 1%ga SKPst ning on vastuolus soovituseliga kõikjal, ka ELi tasandil, eelarveid kärpida.

5.3 Näiteks moodustasid Euroopa riikide kaitse-eelarved 2010. aastal kokku ligi 200 miljardit eurot, aga paljude ekspertide arvates on riikide tasandi kaitsepoliitika endiselt killustatud ja ebatõhus⁽¹¹⁾. Hoolimata mitmetest algatustest ELi ja riikide tasandil, on kaitsevaldkonna uurimis- ja arendustegevuse varustuseks ja programmideks ette nähtud assigneeringud endiselt praktiliselt ainus valdkond, mille puhul võib rääkida tegelikult kulude jagamisest (ligi 20% üldeelarvest), kuid isegi selle puhul oli see määr 2010. aastal Euroopa Kaitseagentuuri kohaselt 22%⁽¹²⁾. Selleteemalistes uuringutes on prognoositud ainuüksi nende eelarveridade puhul võimalikuks kokkuhoiumääraks 32% ehk 13 miljardit eurot, eeldusel et kulud jagatakse⁽¹³⁾.

5.4 Sama mõttekäiku võib arendada muudes riikide suveräänsusega seotud valdkondades, nagu diplomaatiline teenistus, toll, piirivalve, tsiviilkaitse, pettusevastane võitlus jms. Nende valdkondade kulude vähendamine on isegi juhul, kui tekib lahkarmumusi täpsete summade üle, puhtalt poliitilise tahte küsimus.

5.5 Ühtsest Euroopast loobumise maksumus maksuvaldkonnale on tagajärg, mis muudab eelarvekulu veelgi suuremaks. Liikmesriikide vahelist maksukonkurentsi ei ole reguleeritud kooskõlas ühiste ELi tasandi huvidega. See põhjustab liikuvvara alamaksustamist ja muu vara ülemaksustamist, mis toob

⁽¹¹⁾ Heuninckx B. (2008), "A Primer to Collaborative Defence Procurement in Europe: Troubles, Achievements and Prospects", *Public Procurement Law Review*, köide 17, väljaanne 3.

⁽¹²⁾ See määr on muide 2009. aastaga võrreldes languses. Defence Data: EDA participating Member States in 2010, 18. jaanuar 2012.

⁽¹³⁾ Vt näiteks, Dufour N. jt (2005), *Intra-Community Transfers of Defence Products*, Unisys.

Euroopa ja selle liikmesriikide jaoks kaasa maksutulu vähenemise (seega kulu). Olukord põhjustab muuhulgas tasakaalustamatust, ebaõiglust ja ennekõike väga suurt sotsiaalset kulu, mis on avalikkuse jaoks väga valus küsimus.

5.6 Sotsiaalvaldkonnas ei ole ühtsest Euroopast loobumise maksumus uus aruteluteema. ELi integratsiooniprotsessi ainus aluspõhimõte ei saa olla vaba kaubandus koos konkrentsi poliitika ning tarbijate heaoluga, mis on kõige muu suhtes ülim ja põhjustab sotsiaalse heaolu üldist langust. Tasub meelde tuletda, et olenemata sagedastest süüdistustest „ELi käskude” kohta, on ka selle puhul tegemist ühtse Euroopa puudumise ja mitte selle liigsusega. Ühtsest Euroopast loobumine tooks asjaomases valdkonnas lisaks tuntavale ebaõiglusele ja erakordselt suurtele sotsiaalsetele kuludele (eriti praeguses kontekstis) mitme uuringu kohaselt kaasa ka suured majanduslikud kulud⁽¹⁴⁾. Empiirilised andmed näitavad, et õiglane ja tõhus sotsiaalpoliitika soodustab makromajanduse stabiliseerumist, vähendades muuhulgas tsükliliste nähtuste esinemist ja parandades ressurside jagamist, aga ka kodanike heaolu laiemalt⁽¹⁵⁾. Kvaliteetne sotsiaalpoliitika kaldub muuhulgas vähendama nn valikuriski, integreerib teatavad välistegurid ning tõstab tööjõu ja laiemalt sotsiaalse kapitali kvaliteeti. Euroopa sotsiaalhartaga sooviti võtta kõigi liikmesriikide jaoks kasutusele teatavad sellealased põhieeskirjad. Praegu tuleks minna kaugemale ja koostada sidusa sotsiaalpoliitika struktureeritud raamistik, et vähendada liiga suurt ebavõrdsust ja vältida olukorda, kus sotsiaalse ebavõrdsuse kasv ning üha suurem vaesuse levik hakkavad tõsiselt takistama tõhusat, tasakaalustatud ja säästvat majanduskasvu.

5.7 Nõrgalt reguleeritud maksu- ja sotsiaalne konkrents majandusruumis, mida iseloomustab suhteliselt vaba kaupade, teenuste ja kapitali liikumine, tekitab muuhulgas muid, globaliseerunud maailma kontekstis eriti kahjulikke nähtusi. Tööstuse üha suurem lagunemine mitmes Euroopa riigis on muutunud selgeks reaalsuseks, mis lisaks kodanike tugevale pahameelele tekitab meie riikidele ka strateegilisi probleeme, kuna lagunemine on märkimisväärne ning lühikeses ja keskpikas perspektiivis tõenäoliselt pöördumatu protsess, millel on sellest tulenevalt väga kahjulikud tagajärjed⁽¹⁶⁾. Riiklike suuniste ülimuslikkusest põhjustatud üha suuremad ebakõlad tööstuspoliitikas on viinud ühepoolsete ja mitteoptimaalsete, vahel lausa kahjulike lahendusteni⁽¹⁷⁾ olukorras, kus tärkava majandusega riigid

⁽¹⁴⁾ Fouarge, D., „The Cost of non-Social Policy: Towards an Economic Framework of Quality Social Policies – and the Cost of not Having Them”, tööhive ja sotsiaalküsimuste peadirektoraadi aruanne, 2003, Brüssel.

⁽¹⁵⁾ Ebavõrdsuse ja heaolu vaheliste seoste kohta vt ka Wilkinson ja Pickett (2009), „The Spirit Level. Why Equal Societies Almost Always Do Better”, Allen Lane, London.

⁽¹⁶⁾ Siin võib tuua näitena ESTÜ, mille peatamine kiirendas Euroopa terasetööstuse lagunemist või Galileo projekti tohutu venimise, kuna ELi tasandi juhtimise puudumise tõttu vaevleb projekt juhtimis- ja rahastamisprobleemide käes.

⁽¹⁷⁾ Näiteks riikliku energiapolitiika eeskirjad ja rahastamise programmid.

arendavad usaldust tekitavat tööstuspoliitikat, mis tugineb nõrgale valuutale ja tugevale valitsuspoolsele toetusele⁽¹⁸⁾. Nimetatud probleemidega toime tulemiseks on mitmed Euroopa suurriigid ressursside jagamise või vähemalt ressursikasutuse kooskõlastamise asemel sunnitud sõlmima kahepoolseid lepinguid kolmandate riikidega nii olulistest valdkondades kui energeetika või teadus- ja arendustegevus⁽¹⁹⁾ – põhjus on Euroopa energiaühenduse puudumine⁽²⁰⁾. On ilmne, et ELi tasandi poliitika oleks selgelt tõhusam lahendus.

5.8 Liidu teadus- ja arendustegevuse eelarve 2014.–2020. aastaks moodustab 0,08 % SKPst, mis on 20–30 korda väiksem kui vastav määr liikmesriikide eelarvetes. Samas lisandub ühe uuringu kohaselt igale eurole, mis ELi tasandil teadus- ja arendustegevusse investeeritakse, 0,93 eurot erasektorist⁽²¹⁾. Teadusuuringute seitsmes raamprogramm (2007–2013), mille eelarve on 50,5 miljardit eurot, tõestab, et tegemist ei ole üksnes soovmõtlemisega, vaid et ühtne poliitika on teadusvaldkonnas võimalik. Programmi mõju on tohutu: iga raamprogrammist eraldatud euro tõstab aja jooksul tööstuslikku lisaväärtust hinnanguliselt 7–14 eurot. Mis puutub pikaajalisse mõjusse, siis teadusuuringute peadirektoraadi makromajanduslike analüüside kohaselt on seitsmenda raamprogrammi mõjul aastaks 2030 loodud 900 000 töökohta, millest 300 000 teadlaste ametikohta. Konkurentsivõime kasv on samaks ajaks võimaldanud kasvatada ELi ekspordil ligi 1,6 % ja vähendada impordi umbes 0,9 %.

5.9 Ühises tööstuspoliitikas tuleb muuhulgas tingimata arvestada keskkonnaküsimustega ning see tuleb tihedalt kooskõlastada liidu energiapoliitikaga. Energiaküsimuste lahendamine riigi tasandil võib tekitada lühikeses ja keskpikas perspektiivis illusiooni teema lihtsusest, kuid pikas perspektiivis võib see

lahendus osutada kulukaks, tekitades tugeva sõltuvuse süsivesinikku tootvatest riikidest ning suurendades tohutult energiakulusid. Lahendus oleks energiainfrastruktuuri investeerimine ja uute energiaallikate levitamine ELi tasandil tehtava teadus- ja arendustegevuse tulemusel⁽²²⁾. Energeetika peadirektoraadi tellitud uuringu (Accenture) kohaselt võimaldaks taastuvate energiaallikate (nagu Ühendkuningriigi tuuleenergia või Hispaania päikeseenergia) kasutamine ühendvõrkude kaudu vähendada ELi tarbijate kulusid elektrile 2020. aastaks umbes 110 miljardi euro võrra.

5.10 Praeguse kriisi ajal kasvab pikaajalise, püsivaks kujuneda võiva töötuse risk. See võib takistada inimesi end töökohal teostamast ja jätta Euroopa majanduse ilma nende potentsiaalset. Selline olukord on vastuolus kaasava majanduskasvu eesmärgiga ja nõuab intensiivseid otsinguid pikaajaliste lahenduste leidmiseks. Need lahendused peaksid muu hulgas hõlmama kaasava tööhõive toetamist avaliku sektori vahenditest tööharjumuste säilitamise eesmärgil, samuti ümberõppemeetmete toetamist eesmärgiga aidata inimestel kohanduda tööturu tulevaste vajadustega.

Järelsõna

„Enam ei ole aega teha tühje sõnu, on aeg tegutseda kaalukalt, konstruktiivselt”

Need Robert Schumani 9. mail 1950. aastal öeldud sõnad kehtivad rohkem kui kunagi varem. Otsustajad, aeg on tegutseda. Euroopa Liidu kodanikud vajavad rahu ja väarikust. Kasutagem ära võimalused, mida pakub 500 miljonit eurooplast. Teil ei ole õigust neile pettumust valmistada.

Brüssel, 18. september 2012

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Staffan NILSSON

⁽¹⁸⁾ Olgugi et Lissaboni tegevuskavas nähti teadus- ja arendustegevuse kuludeks ette vähemalt 3 % SKPst, moodustavad ELi sellealased kulud praegu 1,84 % võrreldes Ameerika Ühendriikide 3 % ja Hiina 8 %ga.

⁽¹⁹⁾ Üks viimaseid näiteid on Saksamaa ja Hiina vahel 27. juulil 2011 sõlmitud lepinguseeria rohelise tehnoloogia, eelkõige elektriautode ning süsinikdioksiidi kogumise ja säilitamise süsteemide alase teadustegevuse ja investeringute kohta (Peel Q., Anderlini J., „China and Germany launch green initiative”, *The Financial Times*, 28. juuli 2011).

⁽²⁰⁾ Ühenduse „Meie Euroopa” ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee 21. veebruari 2012. aasta ühisavaldus energiaühenduse võimalikkuse kohta.

⁽²¹⁾ Euroopa Komisjoni teatis „Majanduskasvu soodustava Euroopa teadusruumi loomine”, COM(2005) 118 final, 6.4.2005.

⁽²²⁾ Komitee tellitud aruanne „Väheses süsinikuheitega töötuse poliitika kui tee Euroopa kriisist väljumiseks”, Syndex, märts 2012, Brüssel.